

ECOURI UCRAINENE

Revistă literar-culturală și educativ-informativă
a Uniunii Ucrainenilor din România

78 | NOIEMBRIE
2025

9 noiembrie Ziua Limbii Ucrainene în România

Astăzi, 9 noiembrie, sărbătorim Ziua Limbii Ucrainene în România – o zi cu profunde semnificații pentru comunitatea noastră și pentru toți cei care cred în puterea cuvântului de a uni, de a păstra și de a transmite identitatea unui popor.

Această zi se sărbătorește oficial în România din anul 2018, după ce Parlamentul a adoptat proiectul de lege pe care am avut onoarea să îl inițiez. Este un moment prin care ne reafirmăm respectul față de rădăcinile noastre și față de moștenirea spirituală a poporului ucrainean.

Limba ucraineană este mai mult decât un mijloc de comunicare – este legătura noastră cu trecutul, expresia identității și a culturii pe care o transmitem generațiilor

viitoare. Este limba marelui Taras Șevcenko, care răsună astăzi în diferite colțuri ale României, ducând mai departe cuvântul și spiritul unui popor puternic și demn.

Să vorbești limba maternă este o mândrie și o responsabilitate. Prin ea ne spunem poveștile, ne exprimăm dorurile și ne creștem copiii în respect față de rădăcini, față de părinți și de strămoșii care ne-au lăsat această comoară. În fiecare cuvânt rostit se regăsește recunoștința pentru cei care au păstrat limba vie, în familie, în școală, în biserică, și care ne-au transmis-o ca pe o parte din ființa lor.

Educația în limba maternă rămâne una dintre cele mai importante forme de păstrare a identității. Mă bucur că statul român sprijină demersurile noastre, iar astăzi ucraineana este limbă de predare în grădinițe, școli, licee și este studiată în trei universități din România – o dovadă de respect și încredere în forța diversității culturale.

În aceste vremuri dificile, când Ucraina apără în mod eroic valorile europene în fața agresiunii rusești, limba ucraineană devine un simbol al rezistenței, al demnității și al speranței. Sunt convins că va veni ziua în care limba ucraineană va fi recunoscută ca limbă oficială în Uniunea Europeană. Viitorul nostru este, fără îndoială, unul comun – un viitor al libertății, al demnității și al solidarității în marea familie europeană.

Să cinstim această zi cu recunoștință și cu gândul la cei care ne-au învățat primele cuvinte în limba ucraineană. Fiecare vorbă rostită în limba maternă ne apropie de rădăcini și ne amintește cine suntem și de unde venim. Totodată, ea ne arată drumul înainte – spre o comunitate unită, încrezătoare și deschisă, care își păstrează identitatea, dar privește cu speranță spre viitor.

**Președintele Uniunii Ucrainenilor din România,
Deputat Nicolae-Miroslav PETREȚCHI**

35 de ani de la înființarea Uniunii Ucrainenilor din România

Palatul Parlamentului a găzduit, în data de 19 noiembrie 2025, unul dintre cele mai semnificative momente din istoria contemporană a comunității ucrainene din România, marcând împlinirea a **35 de ani de la înființarea Uniunii Ucrainenilor din România** și sărbătorirea **Zilei Limbii Ucrainene în România**, printr-un amplu program de manifestări aniversare, culturale și academice, care au pus în lumină identitatea, contribuția și rolul acestei comunități în viața publică românească.

Evenimentul, desfășurat într-un cadru solemn și reprezentativ, în inima democrației românești, a reunit peste 500 de participanți, reprezentanți ai instituțiilor statului român și ai Ucrainei, ai administrațiilor publice centrale și locale, ai cultelor religioase, ai mediului academic și ai societății civile, precum și membri ai comunităților ucrainene din întreaga țară, confirmând, încă o dată, soliditatea, prestigiul și vizibilitatea Uniunii Ucrainenilor din România în peisajul instituțional și civic european.

Ziua a debutat cu sesiunea de socializare și cu expoziția aniversară „35 de ani de identitate și cultură ucraineană în România”, care a reunit fotografii, publicații, documente istorice și materiale reprezentative, contribuind la conturarea unei veritabile retrospectivă a activității comunității ucrainene în ultimele trei decenii și jumătate. În cadrul expoziției, filialele Uniunii Ucrainenilor din România din Maramureș, Suceava, Timiș, Arad, Caraș-Severin, Tulcea, Satu Mare, Cluj, Iași, Botoșani, București și Galați, alături de regiunile partenere din Ucraina, Zakarpattia, Ivano-Frankivsk și Cernăuți, au prezentat momente esențiale din parcursul comu-

nității: de la renașterea culturală și religioasă, la începutul anilor '90 ai secolului trecut, la dezvoltarea instituțională, educațională și diplomatică din prezent. Un segment distinct al expoziției a fost dedicat publicațiilor Uniunii Ucrainenilor din România, reflectând evoluția editorială și jurnalistică a organizației și rolul presei în limbile ucraineană și română în consolidarea identității culturale.

În Sala „C.A. Rosetti”, deschiderea oficială a evenimentului, moderată de domnul Vasile Captaru, a debutat, conform tradiției UUR, cu un moment solemn de rugăciune și comemorare în memoria victimelor războiului din Ucraina și în cinstea fondatorilor Uniunii Ucrainenilor din România, cei care au pus bazele unei organizații puternice și durabile, menite să protejeze și să promoveze identitatea ucraineană în România. Rugăciunile au fost oficiate de pr. Mihai Cobziuc, delegatul Patriarhiei Române și consilier eparhial al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, alături de pr. Ioan Iaremciuc, paroh al Parohiei Ortodoxe Române Copăcele, de pr. Stepan Sus, episcop al Curiei Arhiepiscopiei Majore de Kiev-Galiția și președinte al Departamentului Pastoral-Migrațional al Bisericii Greco-Catolice Ucrainene, de pr. Vasile Colopelnic, părinte vicar al Vicariatului Greco-Catolic Ucrainean din România, de pr. Roman Ilnițki, secretarul Departamentului Pastoral-Migrațional al Bisericii Greco-Catolice Ucrainene, precum și de Liviu Axinte, vicepreședintele Cultului Creștin Penticostal – Biserica lui Dumnezeu Apostolică din România, și de pastorul Balla Lorand, director al Departamentului pentru Grupuri Etnice al Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea, moment de o încărcătură spirituală profundă, care a reafirmat unitatea dintre confesiunile de care aparține comunitatea ucraineană și angajamentul comun pentru pace și solidaritate.

Au urmat alocuțiunile oficiale susținute de reprezentanți ai Administrației Prezidențiale, ai Guvernului României, ai Parlamentului României, ai Grupului Parlamentar al Minorităților Naționale, ai Camerei Deputaților, ai Radei Supreme a Ucrainei, ai Congresului Mondial al Ucrainenilor, ai Congresului European al Ucrainenilor, ai administrațiilor publice locale și centrale, ai cultelor religioase, ai instituțiilor de învățământ și ai mediului academic, ai instituțiilor culturale, ai agențiilor naționale, ai structurilor de securitate și ai partenerilor internaționali, precum și ai societății civile.

(Continuare la pag. 2)

Fabian POPOVICI,
consilier al Uniunii Ucrainenilor din România

Mai are limba ucraineană vreun rost în România?

Dicționarul explicativ al limbii române definește cuvântul „modă” astfel: „Obicei, deprindere colectivă, specifică *la un moment dat* unui mediu social”. Din păcate, în societatea actuală, *încă* este la modă obiceiul de a le lansa tinerilor absolvenți de gimnaziu sau de liceu întrebarea: „Ce-o să faci cu limba ucraineană în viață?”. Alte variante de întrebări care exprimă această mentalitate sunt: „Și cu ce te ajută limba ucraineană? Oricum locuiești în România, e suficient să cunoști limba română.” ori „La ce să-ți pierzi timpul cu o limbă demodată? Doar bunicii mai vorbesc așa.”.

Cu siguranță, cei care pun la nesfârșit întrebarea „Ce-o să faci cu limba ucraineană în viață?” merită, în cele din urmă, un răspuns. Ei bine, răspunsul este nimic. Pe bună dreptate, n-o să faci nimic în viață cu limba ucraineană, dacă nu o cunoști, dacă nu îți place, dacă nu te interesează și dacă nu nutrești măcar un dram de iubire și de respect față de ea. Într-adevăr, poți să mori de foame, să rămâi fără perspective de viitor și să te pierzi în mulțime, dacă ignoranța e singurul sentiment pe care îl poți nutri față de limba aceea veche vorbită de bunici. În acest caz, limba ucraineană chiar poate fi cel mai inutil lucru cu care îți umpli mintea.

Dar se rezumă totul la utilitate? Ce-i drept, lucrurile utile ne fac viața mai ușoară, motiv pentru care ne plac. Dar nu întotdeauna ceea ce e util ne aduce bucurie. În acest caz, ce se poate spune despre limba ucraineană ca limbă maternă? Este imposibil să vorbim despre inutilitate în cazul limbii materne, indiferent că ne referim la limba ucraineană sau la o alta. Prima limbă pe care o cunoaștem ne dezvoltă și ne formează capacitatea de gândire. Iar în momentul în care avem ocazia de a crește ghidați de o altă limbă decât cea a țării în care ne aflăm, pornim pe drumul vieții, de la bun început, avantajăți. În primul rând, beneficiile cognitive sunt numeroase: creierul devine mai agil, atenția și creativitatea sunt sporite, iar activitatea cerebrală este mai intens stimulată. Este bine cunoscut faptul că stăpânirea mai multor limbi reduce șansele apariției bolii Alzheimer. În al doilea rând, există

numeroase beneficii culturale și sociale. Fiecare limbă învățată ne deschide câte o ușă către o nouă lume. Practic, ne facem nouă înșine un serviciu, dacă nu ne limităm la limba oficială a țării, ci plecăm urechea și la limba noastră maternă, deoarece datorită ei avem acces la o nouă comunitate, la o nouă gândire și la o mare varietate de informații. În al treilea rând, beneficiile profesionale nu lasă de dorit. Comunitățile de ucraineni din țară au nevoie de profesori, atât în localitățile locuite de aceștia, cât și în marile orașe, unde există facultăți în cadrul cărora se predă limba ucraineană, dar și școli private, dornice să ne mențină conectați cu propriile origini. Companiile multinaționale devin tot mai interesate de cunoșcătorii limbilor slave. Traducătorii autorizați sunt, de asemenea, la mare căutare. Dar nici traducătorii literari nu sunt mai prejos. Dovadă în acest sens este lista invitaților la Festivalul Internațional de Literatură și Traducere (FILIT) care s-a desfășurat în perioada 22-26 octombrie a.c. la Iași. Printre invitații de seamă din acest an s-au numărat trei scriitori din Ucraina și câțiva traducători din limba ucraineană care locuiesc în România. Am putut observa, pe parcursul festivalului, atitudinea frumoasă și entuziasmul românilor față de literatura noastră contemporană.

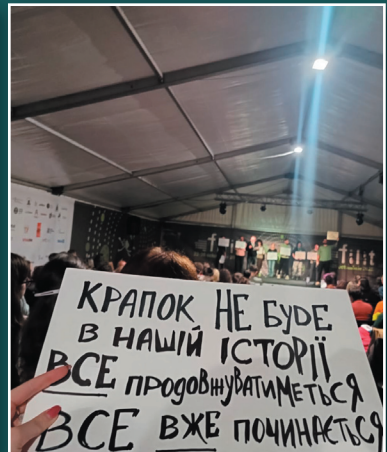
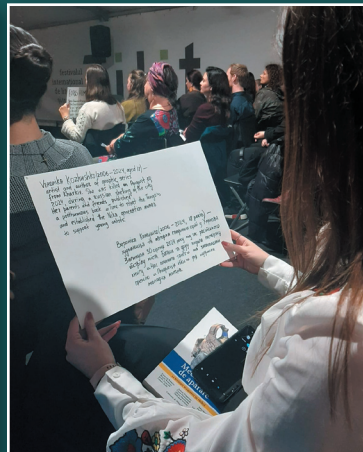
Serile FILIT au debutat, pe 22 octombrie, în Sala Mare a Teatrului Național „Vasile Alecsandri”, cu evenimentul „Scriitori ucraineni în război”, o întâlnire mult așteptată cu Olena Herasymuk și Pavlo Matiușa. Gazda serii a fost Robert Șerban, iar prezentator – Cătălin Sava. Olena și Pavlo au vorbit despre modul în care războiul schimbă viața, despre temeri și curaj și despre momentele care le-au insuflat speranță în timp ce salau vieți. A fost o seară plină de emoții și de nerăbdare. Iubitorii de literatură au fost nerăbdători să achiziționeze un nou volum de povestiri care conține experiențele scriitorilor aflați în război și să obțină autografe de la doi dintre aceștia. Volumul colectiv de povestiri *Mecanisme de apărare. 12 scriitori ucraineni în război* (Kateryna Babkina, Roman Budanov, Serhii Demciuk, Tamara Duda, Aniuta Halperina, Olena

Herasymuk, Hanna Horodețka, Oleksandr Irvanet, Pavlo Kazarin, Pavlo Matiușa, Valentyn Pospelov, Teia Sanina) a apărut la Editura MNLR Iași în 2025. Volumul a fost tradus în limba română de Mihai Hafia Traista, iar prefața aparține Victoriei Matiușa. Olena Herasymuk, Pavlo Matiușa și Serhii Demciuk au participat și la *Noaptea albă a poeziei*, unde au prezentat un performance de poezie ucraineană contemporană. Aceștia au citit zece poeme dedicate poezilor ucraineni căzuți pe front. Versurile au fost prezentate în traducere românească și citite de zece poeți români, în versiunea lui Mihai Hafia Traista. Traducătorul și scriitorul ucrainean din România Mihai Hafia Traista a fost și el prezent la festival și a participat la numeroase evenimente culturale: întâlniri profesionale ale traducătorilor, întâlniri cu cititorii, liceenii și studenții și prezentări de carte.

Experiența trăită la FILIT 2025 a dovedit încă o dată faptul că avem motive întemeiate să ne apreciem moștenirea culturală. Cuvintele nu pot transmite bucuria simțită pe parcursul festivalului. Noi, ucrainenii, am avut ceva de spus și am fost nu doar auziți, ci chiar ascultați cu viu interes și apreciați. În timpul uneia dintre conversațiile purtate cu scriitorul Pavlo Matiușa, am fost plăcut surprinsă să aud următoarea concluzie: *Suntem atât de aproape și, totuși, știm atât de puțin unii despre alții. Mergem să legăm prietenii în țări îndepărtate, dar nu ne uităm la vecinii noștri, să vedem câte avem în comun. Fără îndoială, de acum încolo, le voi vorbi tuturor despre România și despre căldura cu care am fost primiți!* Putem afirma fără echivoc că participarea scriitorilor și traducătorilor ucraineni la FILIT Iași 2025 a devenit nu doar un moment de creație literară, ci și un act de memorie, solidaritate și rezistență prin cultură.

Iar acum se ridică, din nou, întrebarea: Mai este limba ucraineană demodată sau, mai degrabă, e demodată concepția conform căreia nu ai ce să faci cu limba ucraineană în viață?

Jessica BILCEC

35 de ani de la înființarea Uniunii Ucrainenilor din România

(Continuare de la pag. 1)

În deschiderea evenimentului, președintele Uniunii Ucrainenilor din România, deputatul Nicolae-Miroslav Petrețchi, a subliniat importanța celor 35 de ani de existență a UUR ca perioadă de construcție instituțională și afirmare identitară, evidențiind faptul că dezvoltarea comunității ucrainene s-a bazat atât pe sprijinul liderilor politici vizionari ai statului român, cât și pe contribuția neobosită a etnicilor ucraineni din întreaga țară, care au știut să rămână uniți, să ridice școli și biserici, să păstreze limba maternă și tradițiile, să promoveze cultura ucraineană și să consolideze loialitatea față de statul român în armonie, cu respectul pentru identitatea etnică moștenită din generație în generație.

În continuarea mesajului său, președintele UUR a evidențiat că organizația a devenit, în prezent, un actor instituțional puternic, capabil să elaboreze politici naționale în domenii multiple, să promoveze bune practici la nivel internațional și să unească ucrainenii din întreaga țară într-o comunitate democratică, solidară și activă, implicată în cooperare transfrontalieră, în dezvoltare locală și în construirea de punți durabile între România și Ucraina.

După intervenția Anei-Maria Geană, Consilier de Stat pentru Românii de Pretutindeni în cadrul Administrației Prezidențiale, au urmat mesaje oficiale ale invitaților români și ucraineni, care au luat succesiv cuvântul în cadrul ceremoniei: Adrian Felician Cozma, deputat și vicepreședinte al Camerei Deputaților; Varujan Pambuccian, liderul Grupului Parlamentar al Minorităților Naționale; Mihai Jurca, șeful Căminului Prim-Ministrului; Oleksiy Leonov, deputat în Rada Supremă a Ucrainei și copreședinte al Grupului pentru Relații Interparlamentare cu România (intervenție online); Serhiy Babak, deputat în Rada Supremă a Ucrainei și președinte al Comitetului pentru Educație, Știință și Inovații; Tetiana Vasylyvna Berezna, viceprim-ministru pentru Politici Umanitare al Ucrainei, ministrul Culturii al Ucrainei (intervenție online); Dan Iancu, director general al Departamentului pentru Relații cu Vecinătatea Estică – Ministerul Afacerilor Externe; Kallós Zoltán, secretar de stat în Ministerul Educației; Ciprian Vasile Olinici, secretar de stat în Secretariatul de Stat pentru Culte; Gabriel Bogdan Ștețco, secretar de stat în Ministerul Economiei, Digitalizării, Antreprenoriatului și Turismului; Petru Bledea, subsecretar de stat în Ministerul Afacerilor Interne; Alin Popoviciu, vicepreședintele Consiliului Județean Timiș; Ruslan Zaporanyuk, șeful Administrației Regionale (Militare) de Stat Cernăuți; Va-

sile Demyanchuk, vicepreședintele Consiliului Regional Zakarpattia; Mykhailo Pavliuk, vicepreședintele Consiliului Regional Cernăuți; Dan Cîmpean, director al Directoratului Național de Securitate Cibernetică; Paul Grod, președintele Congresului Mondial al Ucrainenilor (intervenție online); Bohdan Raychinets, președintele Congresului European al Ucrainenilor (intervenție online); și, în încheiere, prof. Ruslan Biloskursky, rectorul Universității Naționale „Iurii Fedkovyci” din Cernăuți.

Un moment central al programului oficial l-a constituit semnarea acordului de parteneriat dintre Consiliul Județean Timiș și Administrația Regională de Stat Cernăuți, document care întărește

colaborarea instituțională între cele două regiuni în domenii precum dezvoltare regională, educație, cultură, proiecte economice și inițiative transfrontaliere cu impact direct asupra comunităților din România și Ucraina. Acordul a fost semnat de către Alin Popoviciu, vicepreședintele Consiliului Județean Timiș, și Ruslan Zaporanyuk, șeful Administrației Regionale (Militare) de Stat Cernăuți, în prezența reprezentanților instituțiilor române și ucrainene, moment

care reconfirmă rolul Uniunii Ucrainenilor din România ca facilitator al dialogului bilateral și ca promotor al cooperării regionale.

În închiderea ceremoniei oficiale, a avut loc un moment deosebit de emoționant, dedicat recunoașterii activității desfășurate la conducerea Uniunii Ucrainenilor din România. Prim-vicepreședintele UUR, Vasile Pasenciuc, i-a înmănat, în numele Consiliului (Radei) Uniunii, președintelui UUR, deputatul Nicolae-Miroslav Petrețchi, o plachetă de recunoștință pentru munca sa neîntreruptă, pentru devotamentul și responsabilitatea cu care conduce organizația și pentru angajamentul constant în apărarea și promovarea identității ucrainene în România.

(Va urma)

Timpul și Cuvântul: sărbătoarea lui Mihai Mihailiuc

La împlinirea a 85 de ani de viață, scriitorul și publicistul Mihai Mihailiuc, redactor-șef al revistei *Ukrainskyi visnyk* și membru fondator al Uniunii Ucrainenilor din România, a fost omagiat în cadrul unui eveniment de excepție desfășurat la Centrul Cultural Ucrainean din București. Manifestarea, parte a programului „Lectura înaripează sufletul” – Clubul cititorilor, a adunat scriitori, artiști, studenți și iubitori ai frumosului, într-o seară de emoție, artă și recunoștință adusă cuvântului scris.

Sub aripa cuvântului

Comitetul Filialei București a Uniunii Ucrainenilor din România a organizat cea de-a treia întâlnire a cititorilor cu scriitorii, într-o atmosferă caldă și luminoasă, închinată unei vieți trăite în slujba spiritului. Seara a fost dedicată lui Mihai Mihailiuc, o voce distinctă a literaturii ucrainene din România, un om care și-a transformat existența într-un dialog neîntrerupt cu limba, memoria și adevărul. În deschiderea evenimentului, scriitorul Mihai Hafia Traista, președintele Filialei București a UUR, a transmis salutul președintelui Uniunii, deputatul Nicolae-Miroslav Petrețchi, evocând rolul literaturii ca templu al identității și al memoriei colective. El a prezentat operele lui Mihai Mihailiuc, amintind că acesta este singurul critic literar ucrainean din România, autor al volumului de critică *Cuvânt despre cuvânt*, dar și al volumelor de poezie *Clopotarul* și *Intermezzo*, al romanelor *Să nu crezi în țipătul păsării de noapte* și *Pod fără balustradă*, al mai multor volume de proză scurtă și publicistică. Aceste lucrări reflectă pulsul unei comunități, frumusețea limbii materne și lumina neobosită a spiritului ucrainean, păstrând între filele lor farmecul unei lumi care rezistă prin cuvânt.

Într-un moment de profundă vibrație artistică, Mihai Hafia Traista – în ipostaza sa de actor – a recitat poezia *Balada pentru mantaua fiului*, o creație a lui Mihailiuc ce rezonază

tulburător cu timpurile noastre, evocând durerea războiului și demnitatea umană în fața suferinței.

O viață închinată literaturii

Cu modestia omului care a văzut multe epoci și a rămas fidel propriei conștiințe, Mihai Mihailiuc a rememorat momente din viața sa, începuturile activității jurnalistice și culturale, dar și nașterea Uniunii Ucrainenilor din România, al cărei fondator este.

„M-am născut în timpul Regatului României, am trăit stalinizarea, Epoca de Aur, iar acum trăiesc într-o societate democratică. Întotdeauna am încercat să trăiesc corect, să scriu ceea ce trebuia scris – și cred că am reușit.”

În aceste cuvinte se concentrează filosofia de viață a unui scriitor pentru care adevărul și limba au fost busola unei existențe în slujba culturii. Despre Uniunea Ucrainenilor din România, Mihailiuc a afirmat că „de la începuturile ei, sub conducerea primilor președinți, Uniunea nu a cunoscut o dezvoltare atât de mare ca în prezent, sub conducerea celui de-al treilea președinte, Nicolae-Miroslav Petrețchi”, subliniind importanța continuității și a dăruirii în slujba comunității.

O seară înnobilită de artă

Partea a doua a evenimentului a fost dedicată unui program literar-artistic, care a adus în sufletele celor prezenți rafinamentul artei și vibrația frumuseții.

Deschiderea a aparținut renumitei violoniste Natalia Pancec, concert-maestru al Filarmonicii „George Enescu”, a cărei interpretare a transformat tăcerea în emoție pură.

A urmat recitalul poetei Ana Zeciu, o voce tânără a liricii ucrainene, iar în final, Trupa de Teatru „Favorit” din cadrul Teatrului Național „Ivan Franko” a oferit o adaptare scenică a piesei Popeliuška (Cenușăreasa), interpretată cu grație, prospețime și bucurie.

Cuvântul care unește

Printre participanți s-au numărat membri și simpatizanți ai Filialei București a UUR, studenți, jurnaliști, scriitori și artiști – oameni uniți de dragostea pentru cultură și de respectul pentru moștenirea spirituală ucraineană. Evenimentul a confirmat încă o dată că Centrul Cultural Ucrainean din București devine tot mai mult un spațiu viu al întâlnirilor sufletești, un loc al dialogului între culturi, un pod între generații. Într-o lume grăbită și adesea uitucă, această seară a demonstrat că lectura, arta și memoria pot încă „înălța sufletul” – așa cum sugerează și titlul programului – și pot reaprinde în oameni dorul de frumos, de adevăr și de cuvânt. Astfel, sub aripa cuvântului, Mihai Mihailiuc rămâne o prezență luminoasă a literaturii ucrainene din România – un slujitor al limbii, un martor al vremurilor și un călăuzitor al spiritului.

Stepan TRAISTA

Mihai Hafia TRAISTA

DIN ISTORIA LITERATURII UCRAINE DIN ROMÂNIA ~ PERIOADA POSTBELICĂ ~

NICOLAIE (MYKOLA) PAVLIUC (1927–2019)

Nicolae Pavliuc, fiul lui Ștefan și al Mariei Pavliuc, s-a născut la 11 decembrie 1927 în satul Lunca la Tisa, județul Maramureș, și a încetat din viață la 10 august 2019, în Toronto, Canada.

Clasele I–VII le-a urmat la Școala Generală din localitatea natală și la Școala Orășenească din Bocicoiul Mare (astăzi, pe teritoriul Ucrainei).

În anul școlar 1946–1947, a lucrat ca învățător la școala din satul său natal. Între anii 1947–1950, a studiat la Liceul Ucrainean din Sighetu Marmăției. În perioada liceului a fost pedagog la internatul liceului, iar în vacanțe a lucrat ca ajutor de dulgher alături de Lazarciuc Mihai (Jyvrea). Tânărului Nicolae îi plăcea foarte mult muzica: și-a confecționat singur o vioară și o tobă, la care a învățat să cânte autodidact.

În anul 1950 a fost admis la Facultatea de Filologie, secția ucraineană, a Universității din Harkiv (Ucraina), pe care a absolvit-o cu succes în 1955. În următorii trei ani a urmat studiile doctorale, iar în 1958 și-a susținut teza de doctorat intitulată *Українські говори Мара-мороцини (Graiurile ucrainene maramureșene din România)*, la Universitatea din Harkiv.

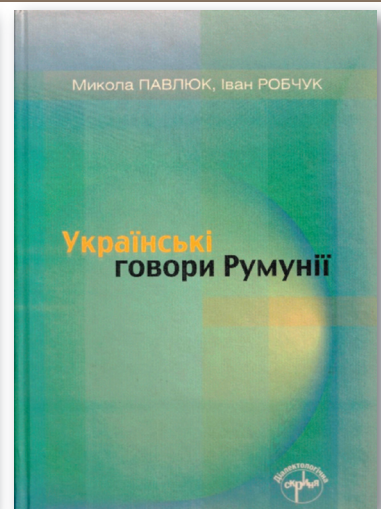
După întoarcerea în România, în 1958, a devenit lector la secția ucraineană a Universității din București, unde a activat până în 1975, când s-a stabilit în Canada, la Toronto.

Timp de un an a predat limba ucraineană în mai multe școli din Toronto și Ottawa, precum și la Colegiul „George Brown” din Toronto.

Începând din 1976, a lucrat la Departamentul de Limbi și Literaturi Slave al Universității din Toronto, unde a devenit ulterior conferențiar, iar, din 1990, profesor universitar. A predat limba ucraineană, gramatica stilistică și istorică a limbii ucrainene, precum și cursuri practice de traducere din limba engleză în limba ucraineană.

Nicolae Pavliuc a fost autor și coautor al numeroaselor studii și articole de dialectologie ucraineană, lingvistică geografică și despre contactele lingvistice ucrainene. Lucrările sale au fost publicate în limbile ucraineană, rusă, română, franceză și engleză. A participat la numeroase conferințe internaționale desfășurate la universități din București, Sofia, Praga, Varșovia, Zagreb, Harkiv și altele.

Fără să fi fost de formație literat, pe Nicolae Pavliuc l-a interesat totuși literatura ucraineană din România (din perspectiva includerii ei, poate, în manuale școlare), care

pe atunci făcea primii pași, fiind sprijinită în acea etapă de început și de universitarul maramureșean, prin redactarea primei culegeri de versuri a Oxanei Melniciuc, apărută la ESPLA în 1960, apoi a plachetei de versuri de factură populară a lui Havrylo Clempuș, în 1964, la aceeași editură, însoțite, amândouă, de prefețe mai degrabă de circumstanță, nicidecum de factură exegetică. Un caracter strict ocazional l-au avut și articolele scrise de Nicolae Pavliuc despre câțiva scriitori clasici ucraineni, cu prilejul unor aniversări. Ca simplu membru, fără a semna vreun articol, Nicolae Pavliuc figurează și în colectivul redacțional al almanahului *Serpen* (August, București, 1964), condus de fostul său student (promoția 1960), istoric literar, criticul, traducătorul și redactorul revistei *Manuscriptum*, Eugen Mihaiciuc.

Pe lângă monumentală lucrare *Graiurile ucrainene din România*, publicată în 2003 cu sprijinul Institutului Canadian de Studii Ucrainene, al Asociației Științifice „Taras Șevcenko” din America și al Institutului de Ucrainistică „I. Krypiakevici” al Academiei de Științe a Ucrainei (Edmonton – Lviv – New York – Toronto), lui Nicolae Pavliuc îi aparțin următoarele lucrări: *Limba ucraineană. Curs practic, partea I*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1963; *Curs de gramatică istorică a limbii ucrainene. Partea I: Introducere. Noțiuni de dialectologie ucraineană. Fonetică. Morfologie*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1964; *Фонологічні системи українських говірок Румунії (Sistemele fonologice ale graiurilor ucrainene din România)*, în colaborare cu Ioan Robciuc, Kiev, 1971.

De asemenea, a fost coautor al manualelor de limbă și literatură ucraineană pentru clasele I–XII și autor al zecilor de articole științifice publicate în reviste de specialitate, în limbile ucraineană, română, rusă, engleză și franceză. A fost, totodată, coautor al prestigioasei lucrări *Encyclopedia of Ukraine* (vol. I–IV).

Ivan Hrinuc, în *Monografia localității Lunca la Tisa* (Editura „RCR Editorial”, București, 2021), notează în medalionul dedicat profesorului N. Pavliuc că urmează să apară încă două lucrări: *From Old Russian to Modern Ukrainian: Historical Grammar of the Ukrainian Language*, scrisă în colaborare cu Edvard Buryštynskyi (peste 500 de pagini) și a doua lucrare, în limba ucraineană, despre problemele de sintaxă ale limbii ucrainene.

O nouă apariție editorială / Volum apărut sub egida UUR

LAPTELE ȘI MIEREA LUMII SOVIETICE. NECESĂRA DEZVRĂJIRE

O întreagă „literatură” rusă a mitizării și eroizării URSS însoțește, în acești ani, războiul de agresiune al Federației Ruse împotriva Ucrainei – un război al cărui obiectiv principal îl reprezintă restaurarea puterii ruse în fostul spațiu sovietic controlat de Moscova, sub forma unui **proiect revanșard / (neo)imperialist / neocolonist / hegemonic de tip URSS 2.0**.

Acest război este însoțit, legitimat, explicitat, sprijinit de **ample narațiuni triumfaliste și mitizante privind crearea și funcționarea prototipului, originalului – Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste / URSS**. Memoria istorică (mistificată à la russe) legitimează și glorifică acest război în plan intern, în Federația Rusă, iar în centrul memoriei istorice de dată recentă a *omului nou postsovietic* stă **glorificarea proiectului imperialist paradigmatic de tip sovietic, URSS**, la care se raportează fără oprire ambițiile strategice ale regimului putinist. Restaurarea URSS, a puterii și mitului Moscovei ca centru de putere în Eurasia și chiar în afara acesteia, este evocată în mod constant, de către regimul dictatorial de la Kremlin, ca obiectiv sacrosanct al acestui război; „destrămarea URSS reprezintă cea mai mare catastrofă geopolitică a secolului XX”, o spune în mod repetat Vladimir Vladimirovici Putin, pregătind publicul intern pentru lungi suferințe apocaliptice în numele restaurării controlului geopolitic al Rusiei în lume.

Această literatură care fetișizează URSS („la televizor, din cărți pseudoistorice și pe rețelele de socializare curg șuvoaie nesfârșite de «știri» despre cât de fericită fusese viața în Uniunea Sovietică”, Pavlo Pravyi) și încearcă să justifice, pentru noile generații din Imperiul rus, declanșarea, derularea și ororile acestui război din perspectiva obiectivelor sale de a restata puterea pierdută a Rusiei în lume, **este la fel de nocivă ca și războiul în sine**. Ea inversează bornele semantice și simbolice ale realității. Ea oferă publicului ignorant, din Rusia și de pretutindeni, muniția ideologică perfectă de care regimul de la Kremlin are nevoie pentru a-și legitima crimele și ororile produse în acest război. **Pe mitul reinventării hegemonice a Rusiei în lume, după modelul proiectului original/original URSS**, nu doar pe tancuri, rachete, drone, petrol și sinucideri controlate, **se bazează regimul de la Moscova pentru a-și impune viziunea postimperială în fostul spațiu sovietic**.

Despoții de la Kremlin se alimentează permanent cu **trei resurse de putere și control în interior – ideologie, propagandă și bici**.

Fundația secretă a funcționării sistemului autoritar în Rusia este, neîndoind, una **ideologică** – bazată pe un întreg sistem care generează sistemic, non-stop, de zeci și sute de ani, **narațiuni mincinoase despre excepționalitatea rusească** – al cărei rol de protecție a lumii sale satelitare (*lumea rusă*) ar prima asupra *banalei* aspirații de libertate a țărilor ce vor fi avut neșansa tragică de a se fi dezvoltat în arealul de manifestare a imperiului rus.

O a doua resursă de putere a regimului autoritarist din Rusia (inclusiv/prioritar a celui actual) o reprezintă mașinăria de propagandă – care acționează acolo unde motoarele ideologice dau greș. Un uriaș sistem (turat la maximum din februarie 2022) de manipulare, dezinformare, inversare a realității, distorsionare a factualității, fabrică pe bandă rulantă mituri, povești, narațiuni, eroi etc. care devastează, devorează, demontează și capsulează realitățile în produse prefabricate și etichete mentale minimaliste. **Aceasta este cu adevărat lumea rusă – o realitate paralelă inventată, pentru a ține captiv un public de care se servește cinic regimul pentru a-și securiza și permanentiza controlul în plan intern**.

Abia acolo unde nu reușesc ideologia și propaganda, regimul despotice utilizează *biciul* – detenția, sinuciderile controlate, salturile mortale de la balcon, închisorile siberiene, represiunile stradale, asasinatul politic, lichidarea opoziției, cenzura, delațiunea, miliția electorală etc.

În mediile culturale europene, cea mai vizibilă resursă a puterii regimului dictatorial este *biciul*. Cei care cunosc cu adevărat mecanismele de funcționare a *lumii ruse* știu însă că **valoarea/funcția biciului este doar epidermică** în perpetuarea sistemului de putere și control. Adevărata fundație a secretului perpetuării acestuia stă în straturile profunde ale sistemului rus de putere și control – ideologia și propaganda.

Plumbul tipografic este astfel, pentru regimul despotice de la Kremlin, mai prețios decât pulberea de artilerie. Ucide mai repede și mai sigur; ucide conștiințe, ucide caractere, ucide adevărul. Construieste captivități ideologice plene și pe termen lung. Reconstruieste și reconvertește frici și loialități; reconstruieste cu eforturi și costuri minime lumea *post-adevăr* de care regimul are nevoie spre a supraviețui și performa.

Evident, într-un astfel de univers paralel, pare o *coincidență* nevinovată că șeful Societății Istorice Ruse (Serghei Narîșkin) este și directorul Serviciului de Informații Externe al Federației Ruse...

Acolo, exact în aceste straturi intime ale funcționării sistemului rus de putere și de control, lovește cu forță această carte.

Istoriile glorificatoare și fetișizante ale URSS, editate sub egida Lubiankăi sau a „Societății Istorice Ruse”, erau **istorii contrafactice**, care construiau ample mitologii fabuloase, dislocând, demontând, manipulând, distorsionând și inversând adevărul/faptul istoric.

Această carte refactualizează istoria URSS, încercând să recupereze și să recompună faptele nude, originare, care vor fi condus la crearea și funcționarea URSS – **banalul fapt istoric care respira anevoios în corsetul ideologic al literaturii omagiale, al istoriografiei triumfaliste**.

Recuperarea faptului istoric original/original va fi fost dintotdeauna un obiectiv *romantic* al istoriei și al istoricilor. Cu atât mai dificilă pare, astăzi, tentativa recuperării acestuia după tone de zgură ideologică ce îl vor fi ocultat de-a lungul unui secol deloc sărac în resurse manipulative.

Riscurile unui demers recuperator (de recuperare a *adevărului istoric* după repetatele sale contorsiuni și manipulări) sunt și ele uriașe. Riscul de a recombina și reinterpretă *altfel* faptul/adevărul istoric, în locul simplei sale expunerii, riscul de a crea pur și simplu o altă ideologie prin demascarea celei convenționale, canonice, pare a fi cel mai mare dintre acestea.

Ni se pare că domnul Pavlo Pravyi reușește să evite, în acest volum, o parte a acestor riscuri.

În primul rând, acesta ne propune o „Istorie secretă a Uniunii Sovietice” ca **alternativă la istoriile convenționale, canonice, fetișizate, de șablon ale Kremlinului** privind crearea și funcționarea URSS. Nu este o „istorie” obligatorie, imperativă, absolută. Autorul nu își asumă funcții omnisciente și omnipotente, nu controlează dictatorial perspectiva istorică, lasă libertatea construcției și interpretării proprii prin lectură atentă/critică.

Pavlo Pravyi reușește să creeze, aici, **o metanarațiune, în care descrierea unor fapte istorice**

este permanent însoțită onest de un punct de vedere asumat fără menajamente. Stilul narativ se combină uneori cu cel științific, însă cel din urmă cedează permanent verbalizării istoriei, transformării ei într-o **antiepopoe istorică privind URSS**.

Stilistic, autorul combină permanent expunerea detaliată cu limbajul coroziv, anecdotical cu persiflarea, detaliul colorat cu incizia sobră. **Limbajul coroziv și caustic subminează la tot pasul tezele canonice ale istoriografiei ruse**, denunțând, accentuând și amplificând în crescendo deficitul de credibilitate al canonului istoric triumfalist.

Limbajul este în mod voit simplu, nepretențios, direct, frust, fără digresiuni stilistice inutile, cu trimiteri frecvente la patrimoniul paremiologic tradițional, la metafore cu efect vizual imediat. Contextul istoric este reconstituit din *fleacuri* (detalii) și tușe groase, care reclamă o prezență permanentă și puternică a cititorului. Încrederea în detaliu, în faptul istoric, în obiectivitatea expunerii istorice și în libertatea și capacitatea lectorului de a construi sensuri fără control ideologic din partea autorului par a reprezenta constantele cărții de față („Să mă scuzați... dacă mă voi opri asupra unor detalii prea mărunte – celebrul detectiv Sherlock Holmes spunea că nimic nu e mai important decât detaliile. Iar munca istoricului seamănă foarte mult cu cea a unui detectiv. Un bun

detectiv urmărește întotdeauna faptele.”, Pavlo Pravyi).

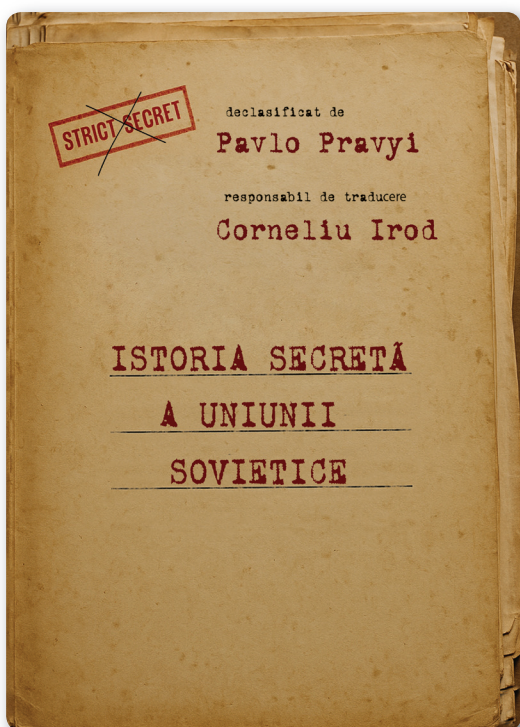
Propaganda sovietică și postsovietică va fi reușit să țeasă o **vrajă spirituală colectivă** privind *laptele și mierea* lumii sovietice, vrajă care supraviețuiește și se reinventează puternic în lumea actuală *postadevăr*. Pavlo Pravyi construiește în acest volum **o dezvrăjire, o deconstructură a imaginii mitice a Uniunii Sovietice** („URSS trăiește în «sufletul și mintea» unei părți a societății noastre, dar și sporește... **Aceasta-i motivul pentru care m-am apucat să scriu această carte**”, *sublinierea noastră, D.P.*), imagine aflată în centrul memoriei istorice mistificate a poporului rus, hrănit cu etichete și rudimente ideologice (în comunism, „poporul era hrănit cu povestioare”, o spune autorul însuși, citând în acest sens o butadă atribuită „ginerelui lui Brejnev”). **Dezvrăjirea** se realizează printr-un limbaj coroziv, direct, colorat și pigmentat cu alegeri lexicale inovative, prin alegerea unui stil de expunere care combină tonul grav cu adresarea colocvială, precum și prin compunerea unei atmosfere generale de epocă pentru care se invocă în mod permanent atenția și colaborarea cititorului.

Autorul evită în mod deliberat stilul înalt, pretențios, nobiliar, științific. **Tonul colocvial face deliciul acestui volum**, de la un capăt la altul. Autorul nu dizolvă/adoarme vigilența cititorului prin digresiuni și volute, prin excursuri savante, prin trimiteri la surse obligatorii etc. În general, un astfel de stil (științific; excesiv științific) reduce puternic capacitatea și disponibilitatea cititorului de a coopera, de a accepta interpretările autorului și de a le construi pe cele proprii. Dimpotrivă, precum în volumul de față, stilul colocvial scurtează calea către cititor și mărește viteza expunerii, facilitând și amplificând lectura.

Tonul colocvial îl aduce pe cititor în imediatul lecturii, îl face vigilent la toate detaliile, îl face disponibil să participe, să întrebe, să răspundă, **să consimtă conștient și liber dezvrăjirii pe care i-o propune autorul**.

Limbajul autorului reușește să convingă cititorii că există suficiente motive și argumente spre a refuza minciunile istorice servite cu prețiozitate științifică. **Dezvrăjirea cititorului de metaminciuna URSS se realizează prin colaborarea permanentă cu cititorul**, prin menținerea permanentă a contactului cu acesta, prin asumarea unei funcții fatice inflamante și printr-un contract de lectură minimal, dar permanent – *eu îți povestesc ceea ce am văzut, dar stabilim împreună, dacă ceea ce am văzut este cu adevărat ceea ce cred că am văzut*. Autorul și cititorii construiesc astfel împreună sensuri și semnificații. Utilizarea cu lejeritate a acestui stil narativ este facilitată de formația culturală complexă a autorului însuși (scriitor, publicist, blogger) și constituie o permanență textuală a acestuia, care transcende genul literar și canoanele acestuia.

În mod deliberat, autorul evită exigențele științifice tradiționale și recuzita textuală canonică specifică unei *istorii* de manual, renunțând la acestea pentru a spori autenticitatea lecturii. Episo-

dic, efortul auctorial se autodenunță direct, în același registru semantic („...ca să scrie această carte, autorul a «lopătat» munți de informații, n-a dormit nopțile, a băut o cisternă de ceai.”).

Construcția volumului se organizează prin alăturarea inspirată și ludică a unor mari tablouri tematice, pentru a căror vizualizare autorul invită la dese plimbări peripatetice pe cititorii săi. *Plimbări* deopotrivă semiotice – peste tot, autorul vede și construiește **semne** ale istoriei *adevărate* a Uniunii Sovietice, semne care locuiesc încă peste tot în universul vieții noastre imediate. **Peste aceste semne construiesc istoriografii și hagiografii Kremlinului mituri și povești.**

Pe alocuri, tonurile sunt tari, iar *eroii* URSS sunt portretizați fără menajamente; asumarea auctorială este aici plenară și directă; autorul demască mecanismele prin care puterea transformă oameni obișnuiți în demoni, precum și mecanismele prin care locotenenții spirituali ai Kremlinului aduc demonii pe scenă îmbrăcați în haine de eroi. Autorul deconspiră toate aceste mecanisme și dezarticulează marile scenarii mitizante privind glorificarea URSS, refăcând drumul invers, de la eroi ai puterii sovietice la demonii puterii, de la demonii puterii la banalele circumstanțe care au ridicat din glod oameni de rând. **O galerie de portrete dezeroizate** – aceasta este, pe fond, *Istoria secretă a Uniunii Sovietice*.

Autorul folosește, și în acest volum, **tehnici literare de desacralizare a figurilor eroice ale Uniunii Sovietice**, similare celor ce îi vor fi adus o largă notorietate în cercurile literare ucrainene odată cu publicarea, la Kiev, în 2017, a volumului „Eroii de carton. Secretele AGITPROP-ului sovietic” («Картонні герої. Таємниці радянського Агітпропу») și, mai ales, odată cu volumul „Istoria secretă a Moscovei în portretele conducătorilor ei” («Таємна історія Московії у портретах її володарів», Kiev, 2020).

Tenace, perseverent, insistent, **Pavlo Pravyi găsește și devoalează**, în colbul legendelor urbane, în rumoarea publică ce însoțește și însuflețește viața patriarhală și provincială a târgului, **secretele de budoar, secretele din dulap bine păzite ale părinților fondatori și eroilor Uniunii Sovietice**. Ample desecretizări narative se suprapun inspirat de-a lungul câtorva sute de pagini de *dezvrăjire*.

Cartea se citește fără efort de către un public nespecializat, câștigând astfel în auditoriu și în impact. **Dezvrăjirea se poate produce astfel (chiar) în piața publică, nu (doar) în bibliotecă.** *Vraja* URSS, care întreține și acum mitul excepționalității lumii ruse, nu doar la Tula, Kazan sau Vladivostok, ci și la Comrat, Harkiv, Thinvali ori Erevan, ține și acum captive largi populații nostalgice sau inocente din fostul teritoriu sovietic și își menține mirajul în cercuri iliberale experimentaliste din unele țări europene. Autorul știe astfel că **dezvrăjirea trebuie să fie colectivă și rapidă**; altfel, mitul *lumii ruse* se va recompune din reziduuri ideologice, din basmele cu zâne despre comunismul sovietic, din sacsoșele cu ruble și, mai ales, din **frica de război care domină în acești ani mentalul public în țările împovărate de blestemul istoric și geografic de a fi vecine Rusiei sau de a aparține vecinătății ei imediate.**

Autorul (scriitor ucrainean specializat în thrillere mistice și în romane istorice, publicist istoric, blogger etc.) nu este propriu-zis un istoric și nici nu vrea să devină unul. Se desparte programatic de „istoricii de profesie”, cărora le reproșează că vor fi fost, cel puțin în privința glorificării URSS în istoriografia rusă, mai degrabă **comisari de partid decât comisari Maigret** – mai degrabă ideologi asumați decât *detectivi* profesioniști, interesați de adevăr și factualitate.

Este și motivul pentru care scriitorul ucrainean Pavlo Ivanovici Bondarenko (Павло Іванович Бондаренко, n. 1970 – d. 2024), cunoscut mai ales sub pseudonimul său literar Pavlo Pravyi (Павло Правий), alege cu obstinație, ca obiect de reflecție culturală, motive și teme istorice. Cărțile sale (14 volume de autor, publicate în perioada 2002-2023 la diferite edituri prestigioase din Kiev și Vinnița), sunt angajate în efortul cultural mai larg al autorului de a rescrie istorii amputate, de a redescoperi *adevărul* (mai ales cel „de care nimeni nu are nevoie” – „Masacrul de la Volyn. Adevărul care nu îi trebuie nimănui”, Kiev, 2018).

Volumul de față a apărut în ediție *princeps*, în limba ucraineană, în 2021, la Kiev, la Editura Serghei Pantiuk, cu titlul în original „Таємна історія Радянського Союзу”. Datorăm Uniunii Ucrainenilor din România decizia inspirată a traducerii acestui volum în limba română, sub excelența traducere a lui Corneliu Irod, care realizează totodată și o traducere explicativă mai largă a unor concepte, anecdote, proverbe, citate, abrevieri, fapte și personaje din istoria URSS mai puțin cunoscute publicului românesc.

Publicarea acestui volum în Ucraina, în 2021, a produs multă emoție în țara vecină, mai ales în contextul declanșării, în februarie 2022, a invaziei pe scară largă a Federației Ruse împotriva Ucrainei, invazie care a fost însoțită și de o **invazie ideologică rusească paralelă, menită a re-vasaliza Ucraina și populația acesteia prin recircularea miturilor obligatorii despre viața fericită în comunismul sovietic a poporului ucrainean.**

Românii cunosc și ei, din experiență tragică directă, *laptele și miera* imperiului sovietic – asasinatelor, linșajele, deportările, epurările colective, deromânizarea, foametea, crucile Siberiei. Cruci ale suferinței poate la fel de mari precum cele pe care le va fi dus (și pe care le duce încă) poporul ucrainean le va fi purtat și poporul român, în nesfârșitele și eroicele sale lupte de a se elibera de „îmbrățișarea marelui URS(S)”. Unele lupte similare le duc și acum românii, în Republica Moldova.

Cele mai mari lupte pentru eliberarea din robia rusească postsovietică se duc însă astăzi în Ucraina. Războiul de apărare a Ucrainei se duce în tranșeele din est și din sud, inclusiv în locurile în care autorul însuși va fi trăit, în Donețk și Luhansk, în ultimele decenii ale vieții sale.

Însă războiul de apărare a Ucrainei se duce pe toate fronturile, nu doar în tranșeele din estul și sudul Ucrainei. **Și cartea aceasta, „Istoria secretă a Uniunii Sovietice”, face parte din războiul de apărare a Ucrainei.** Și toate cărțile lui Pavlo Pravyi, mai ales volumele sale istorice („Eroii de carton. Secretele AGITPROP-ului sovietic” / «Картонні герої. Таємниці радянського Агітпропу», Kiev, 2017; „Banderiștii. Roșu și Negru. Îngeri și demoni ai Marelui Război” / «Бандеровці. Красним по Чорному. Ангели и Демони Великої війни», Kiev, 2017; „Masacrul de la Volyn. Adevărul care nu îi trebuie nimănui” / «Волынська резня. Правда, которая никому не нужна», Kiev, 2018; „Istoria secretă a Moscovei în portretele conducătorilor ei” / «Таємна історія Московії у портретах її володарів», Kiev, 2020 etc.), se circumscriu acestui amplu război de apărare, care se produce pe frontul din spatele frontului.

„Istoria secretă a Uniunii Sovietice” era necesară și chiar vitală pentru dezvrăjirea celor care cred încă în narațiunile mincinoase și manipulative privind beatitudinea și excepționalitatea

31 octombrie, la Centrul Cultural Ucrainean al Filialei București a Uniunii Ucrainenilor din România a fost lansat volumul „Istoria secretă a Uniunii Sovietice”, semnat de scriitorul ucrainean Pavlo Pravyi și tradus în limba română de părintele Corneliu Irod
În fotografie: Mihai Hafja Traista, părintele Corneliu Irod și părintele Ștefan Stanciu

lumii ruse, al cărei produs geopolitic paradigmatic va fi fost URSS. **Vrăjiții locuiesc încă printre noi, iar vrăjitorii construiesc în continuare războaie**, spre a ține intactă vraja postadevăr.

„Istoria secretă a Uniunii Sovietice” ne propune un drum spre dezvrăjire, o soluție culturală de a evada din tirania acestei vrăji prin lectură terapeutică. Dincolo de moarte, autorul scrie încă această *Istorie* cu fiecare lectură a ei, iar fiecare dezvrăjire sporește șansele conștiinței noastre colective de a refuza noi captivități și prizonierate.

Popoarele URSS au trăit în Uniune prizoniere. Eliberarea lor din prizonierat se produce încă, la mai bine de trei decenii de la destrămarea Uniunii. Pentru această eliberare se moare încă, în tranșeele din sudul și estul Ucrainei. Această carte deschide o ușă spre adevăr. Cine deschide această ușă va fi mai bogat, mai cinstit și mai liber. Cine deschide această ușă (își) va grăbi evadarea, eliberarea.

Nu vom fi liberi cu adevărat niciodată, decât dacă știm; decât dacă alegem; decât dacă luptăm pentru alegerile noastre. Orice abdicare ne poate readuce în cușca ideologică a imperiilor. Orice abdicare ne face și pe noi ceea ce vor fi fost părinții și bunicii noștri, a căror viață va fi fost trăită „în umbra marelui URS(S)”.

Prizonieri.

Dr. Dorin POPESCU

Stepan Traista, premiat la Festivalul Național de Literatură „Marin Preda” 2025

Cea de-a XIX-a ediție a Festivalului Național de Literatură „Marin Preda” a adus literatura română în centrul atenției, la Alexandria și Siliștea-Gumești, locurile natale ale marelui scriitor. Evenimentul, organizat de Consiliul Județean Teleorman și Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman, a reunit scriitori, critici și tineri autori, oferind un omagiu operei lui Marin Preda și satului românesc.

Printre invitații de marcă s-au numărat academicianul Mircea Dumitrescu, Ioan Cristescu, Alexandru Preda, alături de scriitori precum Horia Gârbea, Aurel Maria Baros, Dumitru Augustin Doman și Nicolae Scurtu. Manifestarea a inclus sesiuni de comunicări, lecturi publice, lansări de carte și vizite la Casa Memorială „Marin Preda” din Siliștea-Gumești.

Un moment important l-a constituit Concursul Național de Proză Scurtă „Marin Preda”, dedicat autorilor care nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor. Printre premianți, Stepan Cristian David Traista a câștigat premiul revistei *Bucureștiul literar și artistic*. Celelalte premii au fost oferite de revistele *Luceafărul de dimineață*, *Neuma*, *Argeș*, *Mozaicul*, *Caligraf*, *Litere* și *Sud*, iar lucrările laureaților vor fi publicate și într-un volum colectiv.

Festivalul a confirmat valoarea tradiției literare teleormănene, promovând noi voci ale prozei românești și aducând în atenția publicului talentul debutanților.

SĂ NU UITĂM!!! ~ 1932-1933 HOLODOMORUL ÎN UCRAINA ~ 4 MILIOANE DE VICTIME

Ilustrație: Viktor Tsybalyk, Anul 1933

Oleg deschise încet pleoapele, trezit de un schelălăit înfiorător. La început, în timp ce dormea, credea că acest sunet, deloc plăcut, e o plăsmuire a visului care-l măcina de câteva săptămâni bune: oameni înfometați care gemeau în pragul morții, copii plângând neconținut, chinuți de dureri de burtă îngrozitoare, mame jelindu-și odraslele pierdute, nebuni urlând pe străzile presărate de cadavre, canibali chicotind la vederea unui muribund prăbușit în fața propriei sale case. Pe toate acestea, ochii lui Oleg le-au surprins de nenumărate ori până atunci, iar mintea nu făcea decât să reproducă tot ceea ce a fost văzut deja, fără a născoci nimic de dragul intrigii. De altfel, nu era nimic nou sub soare. Sfârșitul anului 1933 nu putea să mai surprindă pe nimeni din micuțul sat Tarhan, aflat la sud de Kiev. Noua normalitate socială părea că apasă pe umerii țăranilor ucraineni de secole întregi, familiarizându-i constant cu iminenta lor pieire. În nicio căsuță din sat nu s-a mai copt pâine, Dumnezeu știe de când, și nici coleașă sau „varenyky” n-au mai gătit mâinile bătătorite ale gospodinelor. Oamenii mâncau acum rădăcini, ghinde și alune – acolo unde se găseau – fierbeau coji de copaci, ori, cei care își pierdeau pentru totdeauna mințile, mâncau cu nesaț din carnea semenilor neajutorați. Hoorde întregi de canibali bântuiau pe ulițele satelor, atacând pe orice nefericit aflat în căutarea hranei, iar urlete grotesti, nepământene, se făceau atunci auzite până la urechile celor baricadați în case, prevenindu-i de ce se putea întâmpla cu ei dacă alegeau să-și părăsească căminele.

Pe ulița sa, Oleg nu văzuse decât patru atacuri într-un an ale mâncătorilor de oameni, însă știa că în alte locuri scenariul este cu mult mai sumbru. Puțini erau cei ce aveau puterea să se împotrivescă ori să sară în ajutorul năpăstuitului fără a cădea pradă unui festin. Desigur, organele de ordine puteau, fără prea multe eforturi, să-l lichideze pe ucigași, dar acestea s-au retras din regiunile afectate după ce smulseseră toate sursele de hrană ale țăranilor, nelăsându-le nimic. Grânele, carnea, legumele, fructele și alte soiuri de produse fuseseră confiscate alături de animalele din ogrăzi pentru a fi predate apoi colhozului. Din colhoz, produsele erau trimise peste hotare, iar în locul acestora se întorceau adesea utilaje agricole pentru a întări economia statului sovietic. Pentru acest scop nobil, n-aveau decât să piară câteva milioane de cetățeni sărăciți, cărora tocmai statul le luase tot spre a se putea autosuține. În Tarhan, pe oriunde te uitai, nu vedeai urmă de găină, porc, vacă, capră sau miel. Oleg nici nu-și mai amintea când auzise ultima dată un cocoș cântând în satul său. Câteodată, chiar se îndoia că animalele de curte existaseră aievea în acest colț uitat de Dumnezeu; sau mâncarea în cantități suficiente. Toate acestea păreau că și-ar fi putut avea locul doar în altă lume. Aici, spre orice orizont ți-ai fi îndreptat privirea, găseai doar agonie, disperare și

moarte. Oamenii se văitau, țipau ori urlau din toți rărunchii, fie că-și jeleau apropiatii sau pe ei înșiși. Strigăte de ajutor se auzeau de peste tot: din casele celor mai înfometați, din gurile năpăstuiților care se târau pe marginea ulițelor căutând hrană, din căruțele în care fuseseră aruncați, printre cei morți, și câțiva muribunzi, ba chiar și de sub pământ. Celor din urmă groparii încercau, în acest chip, să le curme suferința cât mai curând. În tot locul, nu puteai auzi altceva decât o manifestare premergătoare morții: durere, durere, durere. Țipete, urlete, vaiete, toate încărcate cu o durere fără margini. Și poate din această cauză nu se miră Oleg atunci când schelălăitul îl trezi din somn, căci acest sunet, fie că s-ar fi propagat în realitate sau în nălucirea unei minți sleite de speranță, nu mai prezenta pentru el un fapt neobișnuit: omul s-a învățat deja cu cele mai înfiorătoare lucruri. Nimic nu-l mai putea îngrozi mai tare decât foametea care se abătuse asupra satului său.

Coborî totuși din pat, mai amețit decât în alte dăți și porni, târându-și picioarele pe podea, spre ușa ce dădea-n ogradă. Afară nu observă nimic neobișnuit vremurilor sale: pe ici-colo, schelete de șobolani, cârțițe sau dihuri zăceau desfigurate, supte, roase și răsoase de către făpturi mult mai flămânde și mai fioroase decât au fost ele de-a lungul vieții. Nici urmă de om nu se afla pe uliță, căci ultimii săteni suficient de puternici încât să poată umbla câteva ceasuri în șir fără să leșine și-au părăsit demult gospodăriile. Despre aceștia, Oleg știa deja că aveau a se întoarce după numai câteva luni de căutări zadarnice. Și nu ca să-și recapete viața obișnuită din timpuri îndepărtate, ci pentru a-și da ultima suflare acasă, acolo unde le era locul.

Orașele nu-i ajutau pe năpăstuiți, așa cum aceștia își închipuiau atunci când se hotărau să plece în pribegie. Ba mai mult, existau legi stricte care interziceau ajutorarea culacilor sabotori. Aici n-aveau dreptul nici măcar să stea la cerșit pentru o fărâma de pâine, nu primeau ajutor medical atunci când aveau nevoie, iar în multe cazuri erau ridicați de pe străzi, bătuți și deportați în gulag, la muncă silnică. Țăranii, sau culacii, așa cum li se spunea adesea, căpătaseră o imagine cu totul rea de când refuzaseră donarea propriilor pământuri agricole către colhozurile statului. Se opuseseră chiar și predării totale a cerealelor, spre a nu pieri de foame, iar statul, supraestimând producțiile acestora, nu-i crezu atunci când au ajuns să se plângă că nu le-a mai rămas nimic. Puterea i-a numit sabotori economici și a stârnit furia orașenilor împotriva lor, propagând ideea că țăranii, deosebit de înstăriți, se lăfăiau în bunăstare, în timp ce țara avea o nevoie disperată de a ieși din criza acută. Țăranii se opuneau industrializării statului și tot ei, niște burghezi extrem de avizi, ascundeau fiecare bob de grâu atunci când colhoznicii veneau să le ceară contribuția. Orașenii credeau toate acestea și fierbeau de indignare. Unii dintre ei se ofereau voluntari și se angajau în acțiuni de recuperare a capitalului, strivindu-i pe culaci cu bătaia.

Nu exista nicio salvare în orașe, pentru că nefericiții nu erau bineveniți. Iar atunci când speranța îi părăsea cu totul, își asumau inevitabil sfârșit și se întorceau pe propriile meleaguri ca să poată muri în tihnă. Cei mai norocoși reușeau, însă mulți își dădeau ultima suflare în pustietate, spre marea lor nenorocire.

Oleg se împăcase deja cu gândul morții. Nu mai spera la multe zile de viață, mai ales că și-a îngropat, rând pe rând, toți cei șapte copii în ultimele zece luni. Soția, mai norocoasă decât toți, a murit în timpul nașterii celui de-al șaptelea; Dumnezeu a cruțat-o de o suferință grea, lăsând toată agonia în seama bărbatului, căci acesta putea lupta mai zdravăn împotriva necazurilor sale. Sau poate așa ar fi trebuit să fie.

Privind de-a lungul uliței își aminti că n-o mai văzuse de multă vreme pe Mașa, cățeaua casei, care se pregătea să fete. Dispăruse cu vreo două săptămâni în urmă și nu s-a mai întors de atunci. Stăpânul său nu mai credea, de altfel, că o va putea revedea în această lume. Dacă n-a pierit deja, și avea să se întoarcă acasă la un moment dat, pe el, Oleg, îl va găsi chircit în pat sau pe podeaua rece, presărat de pete negre și țepăn ca un lemn de foc. Doar așa își imagina stăpânul câinelui că s-ar fi putut înfripa o revedere în împrejurările date. Chiar noaptea trecută visase că i-a venit sorocul: doi nori întunecați și masivi bătură la ușa lui, invitându-l să vină degrabă cu ei, spre un loc care se numea colhozul boltei cerești. După spusele indivizilor, pentru că nu și-ar fi achitat la timp datoria față de patrie, sufletul său era dator vândut să muncească întru construirea socialismului divin, cel care proiecta, de fapt, pe pământ o copie nereușită a propriei imagini. Reflecția, pare-se, nu rezona prea bine cu originalul, căci nu toți cetățenii își asumau responsabilitatea față de țelul ce le-a fost hărăzit. Iar aceștia, sabotori avari și mârșavi întru încăpățănarea lor de

a face umbră pământului fără niciun scop util sistemului, erau condamnați la muncă silnică în viața veșnică de apoi. Doar așa își puteau răscumpăra onoarea.

Oleg văzu apoi cum soarele se clatină pe cer. Privind mai atent, descoperi niște puncte negre mici agitându-se în jurul său și îmbrâncindu-l. Punctele negre îl loveau cu pumnii și cu picioarele, îl împungeau cu baionetele și urlau la el ca să-și bage, o dată pentru totdeauna, mințile-n cap. În fiecare seară se retrăgea în spatele orizontului pentru a complota cu dușmanii capitaliști, oferindu-le informații secrete de stat. Doar nu era el cel care supraveghea cu atenție tot ce mișcă dedesubtul său, cu pretextul că oferă căldură și lumină pământului? Arestați-l, tovarășii! Băgați-l la zdup. Pe spioni și uneltitori îi îngropăm de vii, nu-i lăsăm la înălțime. Mai presus de noi toți e doar socialismul!

Cerul se întunecă brusc, pământul se trezi cufundat în beznă. De undeva de departe se auzi un glas familiar chemându-l. Oleg recunoscuse apoi alt glas, și încă unul, și încă patru. Toate șapte voci îl chemau cu ardoare. Olga, Marusia, Anna, Vasili, Petro și Iuri. Al șaptelea nu articula niciun cuvânt, acesta doar plângea pentru că era încă prea mic ca să poată vorbi, dar și pe el îl recunoscuse. Ihor avusese doar patru luni atunci când și-a urmat mama-n mormânt. Se auzi, curând, și glasul femeii. Nastia i se adresă cu glasul stins, așa cum o făcuse în ultimele clipe de viață, dar duos, melodic, precum un înger. Vîno, dragule. Suntem aici cu toții; te așteptăm. Lasă-i pe oameni cu frământările lor. La noi e bine, nimeni nu suferă și nici de foamete nu se știe. Fără teamă, fără moarte, sufletele nu cad pradă viermilor pământului. Vîno, vîno, vîno! Nu zăbovi prea mult!

Oleg se întoarse cu spatele la ogradă, simțind cum viața i se scurge din trup. Genunchii cedară, trupul căzu la podea, un murmur scăpă cu mare efort printre buze: Vîno...uite că vîno. Dar, cu toate acestea, nu plecă nicăieri. Să trăiești era greu, însă moartea nu vine atunci când o chemi. În zadar așteptă prăbușit, cu fața la tavan, palid precum un cadavru; inima încă se mai încăpățâna să bată.

Pentru a doua oară în acea zi, schelălăitul ajunsese la urechile sale făcându-l să tresară. Doar că, spre deosebire de cel care-l trezi din somn, acesta era mult mai puternic și întrucâtva familiar. Știa deja prea bine că omul, sălbăticit din cauza foametei, mânca tot ce prindea în cale, iar câinii, altădată buni prieteni ai omului, sfârșeau prin a fi tranșați și mâncați cruzi. Văzuse destule scene de acest fel și nu-l mai mirau nici atunci când reveneau după o pauză îndelungată. Acum însă lui Oleg i se păru că schelălăitul nu este al unui câine oarecare, ci chiar al Mașei sale dragi. Să fie, oare, în viață? Își duse degetele la gură și fluieră cu toate forțele rămase. Dacă era ea, atunci i-ar fi răspuns printr-un lătrat, așa cum făcea mereu când o chema stăpânul acasă.

Undeva nu foarte departe, cineva urlă precum un bezmetic, iar Oleg pricepu, după nuanța sunetului, că acest om era cufundat cu totul în noaptea minții. Nimic din ce scotea pe gură, din toți rărunchii, nu semăna cu vreun cuvânt auzit de el, până atunci, de-a lungul vieții. Huarrrr, iaiaiiuuu, auahahaaaa, sahhhhh și alte ciudățenii zgomotoase îi stârneau ascultătorului neliștea. Cu siguranță, cugetă Oleg din prag, e unul dintr-ăia. Apoi, pe sub porțița încuiată din fața casei, se strecură o ființă subnutrită, toată numai piele și os. Stăpânul își recunosc numaidecât animalul și începu să tremure de emoție. Era Mașa, ultima-i prietenă rămasă-n viață, înfometată și sleită de puteri. Abia își mai târa picioarele încercând să alerge spre omul care a îngrijit-o și a hrănit-o dezinteresat. Oleg o primi în genunchi, cu brațele deschise, iar cățeaua îi linse cu o nemărginită bucurie, mâinile, fața, gâtul și urechile. Schelălăi din nou, recunoscătoare, și se trânti la picioarele omului iubit.

A fost o vreme când, intrând abuziv în curțile țăranilor, colhoznicii sfârșeau, uneori, fugăriți de câinii dezlegați până la marginile satului. Acum însă, vremurile tulburi s-au întors împotriva acestora, fiind vânați, aproape neconținut, dintr-un capăt în altul al satului chiar și de către propriii lor stăpâni. Pe timp de foamete, orice lege morală sfârșea îngropată undeva în tainele întunecimi ale minții umane și dată cu totul uitării. Nebunia era absolut firească într-o asemenea împrejurare, fiind responsabilă pentru toate actele nefirești înfăptuite de proprii trol, și nu putea fi judecată în niciun chip: nebunul nu mai putea fi văzut drept un om viu, căci tot ceea ce a fost uman într-însul a pierit definitiv, lăsând în viață un trup ghidat acum doar de impulsuri și instincte primare. Iar să judeci o masă de piele și oase cu psihicul distrus și cugetul mort era absolut inutil, căci rațiunea pierdută nu mai putea fi reînviată prin niciun soi de leac, pentru a i se aplica, pe urmă, corecții aspre și moralizatoare.

Oleg împinse cu grijă cățeaua înăuntru și încuie ușa după el. Știa că sălbăticiunea-om care o atacase pe Mașa va încerca

să intre spre a-și găsi prada fugară. Și, într-adevăr, la puțin timp după ce stăpânul și câinele se îndepărtară de intrare, mormăitul canibalului le ajunse la urechi, de undeva aproape, probabil din tindă. Oleg apucă să-i lege Mașei o cârpă peste urechi, ca să nu audă nimic, iar aceasta nu mai avu temei să latre. Așa scăpară teferi amândoi, căci pericolul, negăsind urmele vreunei prezențe umane sau animale în jur, își văzu mai departe de drum.

Veni curând și seara, lăsând întunericul să înghită toate casele și ulițele răsfirate de-o parte și de alta a satului muribund, ascunzând, totodată, tabloul trist pe care mințile reformatorilor sovietici îl creaseră și-l impuseseră oamenilor simpli, degradându-i și umilindu-i până-n străfundurile sufletelor. Bezna deasă, cândva

temută de popor pentru spiritele nopții cărora le oferea accesul în lumea celor vii, fugărindu-i și speriindu-i mai ales pe cei mai mici dintre ei, nu era altceva, acum, decât un refugiu din calea ororilor lumești, înfăptuite de niște demoni mult mai îngrozitori, decât ar fi putut imaginația umană să conceapă. În vremurile date, pentru oamenii simpli era mai bine să aștepte venirea nopții, căci aceasta aducea cu sine vise din care puteau scăpa dacă se transformau, în final, în coșmaruri cumplite, pe când din realitatea sumbră se puteau trezi doar morți. Oleg își dorea, mai mult decât oricând până atunci, să dispară odată pentru totdeauna din calea acestor ani îmbâcsiți de suferințe și agonii nesfârșite. Nu-i mai rămăsese pentru ce să trăiască. Toți cei dragi lui s-au dus deja departe, iar

Mașa, o adunătură nefericită de păr și oase descărnate, avea să-și lase în urmă, peste nu foarte mult timp, rămășițele-i sleite. Amândoi își așteptau sfârșitul, chirciți în pat și suspinând frenetic, la intervale regulate, din cauza durerilor îngrozitoare de burtă. Nu mai mâncaseră de câteva săptămâni bune și nici nu sperau măcar că o vor face cândva, printr-o minune a sorții, pe lumea aceasta. Oleg nădăjduia că sfârșitul nu se va lăsa așteptat prea mult timp, mai ales după toate suferințele pe care le-a îndurat în ultimul an; universul îi era dator acum cu o moarte cinstită, binemeritată și izbăvitoare. Trebuia să-și revadă, într-un final, întreaga familie pierdută, căci mult a fost, după cum își spunea adesea, dar puțin a mai rămas.

(Va urma)

Soarele mare și strălucitor se ivea pe bolta cerească și își întindea ultimele raze, lungi și limpezi, către iubita sa sinceră și prietena sa loială, planeta Pământ.

Îmbrăcat în etericele violete ale norilor, se metamorfoza în tonurile strălucitoare ale celor mai frumoase culori, iar fericita lui iubită strălucea toată în lumina radiantă a unui purpuriu regal luxuriant.

Se îndepărta încet, privind în urmă, și, pentru ultima dată, își arunca privirea înflăcărată de iubire asupra apelor limpezi și pădurilor întunecate, urca pe vârfurile copacilor, clădirilor înalte și turnurilor care păreau să atingă norii pufoși, aurii.

Își lua rămas bun cu regret, constrâns de legea imuabilă a necesității.

Ultimele raze, ultimele priviri, ultimele săruturi.

A plecat.

Și odată cu el s-a stins lumina, bucuria și căldura pământului. S-a răcit cu totul, s-a învăluit într-un voal întunecat și dornic de tristețe și de dor.

Din cealaltă parte, a răsărit luna cu o tăcere maiestuoasă, încremenită parcă de durere.

Nu dădea atenție nici stelelor ce scânteiau în jurul ei, nici norilor albi ce alunecau sub ea pe furiș, tainic, ca niște forțe neînsuflețite ale naturii; mândră, rece, palid-argintie, parcă înmărmurită, privea cu tristețe spre bietul pământ, spre furnicarul omenesc și soarta omenească.

De la fereastra deschisă la parterul unei case frumoase dintr-un mic orașel, se revărsau notele arcușului unei viori acompaniate de pian. Se interpreta uvertura „Wilhelm Tell”.

El – tânăr, înalt, brunet – ținea ferm vioara cu mâinile-i albe și apăsa corzile cu degetele lungi.

Ea, ca o floare înflorită primăvara, stătea la pian și savura cu întreaga ființă fiecare sunet, fiecare nuanță din compoziția plină de forță a viorii, plină de armonie, culoare și ritm.

Tonurile line, minore, pline de tristețe, slăbiciune, disperare neputincioase, se transformau treptat în sunete ferme, bărbătești, energice, din ce în ce mai apropiate, mai puternice.

Încă câteva acorduri lungi și puternice, corespunzătoare stării de spirit a întregii compoziții și se apropie sfârșitul unui eveniment mareț, al unei forțe mari și al unei încordări a voinței.

– Minunat! – a șoptit ea plină de admirație, luând mâinile de pe claviatură.

Parcă se întrevăd munții înalți, impunători și pitorești, se simte spiritul amenințător al războiului, scrâșnetul armelor, forța bărbătească, curajul și neliniștea tăcută a inimii.

Doar un adevărat artist poate simți și interpreta în acest fel.

* * *

Agitația neobișnuită de pe stradă le-a întrerupt încântarea și le-a atras atenția. Amândoi s-au apropiat involuntar de fereastră.

Primul lucru la care s-au gândit a fost un incendiu, dar nu se vedea vreo urmă de așa ceva. Pe cealaltă parte a străzii stăteau câțiva bărbați care citeau la lumina felinarului anunțul lipit pe perete.

– Ce e acolo? – a întrebat el un trecător, aplecându-se peste fereastră.

– Cum, nu știți? Mobilizare generală.

– Mobilizare generală? – a repetat cineva dintr-un grup de trecători de pe cealaltă parte.

– Mobilizare generală, – a continuat o voce apăsată de femeie.

Ei s-au uitat unul la altul aproape șocați, s-au uitat cu o privire de oameni aduși în stare de șoc de un lucru neașteptat, surprinzător, lucru pe care nu-l puteau nici tâlcui, nici înțelege.

Într-un moment, privirea ei s-a oprit asupra aranjamentului notelor uverturii. S-a apropiat îndată și a închis claviatura cu o mișcare nervoasă.

Ceea ce este frumos în artă e atât de dureros, trist și copleșitor în viață.

Natalia KOBRYNSKA

Și el s-a apropiat de pian cu un calm resemnat, a pus vioara pe husă și a împins-o ca și cum ar fi spus: „Așa va rămâne.”. Așa s-a și întâmplat.

Nu doar vioara a rămas singură, ci și ea, fata cea mai dragă inimii lui.

Durerea puternică și tristețea au străpuns inima fetei. Niște imagini dinamice, diverse apăreau și se roteau pe fundalul sumbru al tristeții.

Lumea îi părea a fi un monstru sălbatic, nedrept, care îi chinuie pe cei nevinovați.

Ah, ce îngrozitor de singură se simțea. Toți ai ei, apropiații, au devenit îndepărtați, străini, totul în jurul ei a devenit trist, cuprins de o mare mâhnire. Floarea zâmbea cu tristețe, vântul legăna copacul cu tristețe.

A dispărut bucuria lumii; fericirea ei e precum un cuvânt gol, fără sens.

Inima i se strângea, lacrimile îi tremurau pe pleoape, dar nu potoleau tristețea, nu aduceau ușurare inimii străpunse de sabie, asemenea Madonei, care atârna în camera ei. Întreaga durere a inimii ei o revărsa înaintea acelei imagini, îi aducea toate lacrimile ca jertfă alături de o lumânare care ardea zi și noapte și cerea să se întoarcă cel care i-a luat inima, iar odată cu inima și întreaga ei ființă.

„Ne vom mai vedea cândva?” a fost ultima lui vorbă. Poate, într-adevăr a fost ultima, poate, într-adevăr nu se vor mai vedea niciodată. „Nu, nu! – striga ceva în interiorul ei. El trebuie, trebuie să se întoarcă. Maica Domnului o să-l apere și o să-l întoarcă!”.

Dar de ce, de ce până acum nu e nicio veste de la el?!

Ea stătea ore în șir privind cu tristețe lumina pâlpâitoare. Înaintea sufletului ei apăreau, parcă dintr-un trecut îndepărtat, niște planuri, scopuri, iar printre ele o fantomă îngrozitoare, o

întrebare îngrozitoare: „Ce să faci, ce soluție să găsești, cum să învingi realitatea nenorocită?”.

Pentru o clipă se întorceau la ea energia și puterea de altădată. Atunci întreba cunoscuții și necunoscuții care le scriau soldaților unde se află regimentul căruia îi aparține el.

Dar fără rezultat.

Uneori punea mâna pe ziare. Cu ochii înflăcărați îl căuta în listele celor răniți și căzuți; o bucurie tristă îi cuprindea inima, căci ar fi fost teribil să-l găsească acolo.

* * *

Odată cu venirea primăverii, totul s-a transformat în deznădejde. Armata inamică s-a îndepărtat ca un nor cenușiu iernatic. Au răsărit caschetele albastre, iar odată cu ele a venit și o veste bună la ea și scrisoarea mult așteptată. Dar bucuria nu a ținut mult.

Nu a primit niciun răspuns la scrisorile ei lungi, scrise din inimă, trimise una după alta, în care vorbea despre durerea din inima ei, despre speranța pe care o pierduse și pe care o redobândise și despre lumânarea care arde zi și noapte.

Într-o zi, veniră la ea doi bărbați. Pe unul îl știa de la poliția locală, celălalt îi era cu totul necunoscut.

– Oare dumneavoastră vă numiți Marta M.? – a întrebat străinul.

– Da, eu sunt, – a răspuns nedumerită.

– Dumneavoastră ați scris aceste scrisori? – a întrebat-o din nou, arătându-i scrisorile scrise de ea.

Tot sângele din inimă i s-a urcat în obraji.

– Da, eu le-am scris, dar cum au ajuns în mâinile voastre?

– E dreptul meu, – a spus și i-a arătat o insignă secretă.

Sângele care i s-a urcat de la inimă în obraji parcă a înghețat și nu mai circula.

– Aș vrea să vă cer niște clarificări, – a continuat străinul.

– Clarificări? Ce fel de clarificări? – a întrebat cu buzele tremurânde.

– Aici sunt niște abrevieri, dar, în principal, însemnătatea cuvintelor „Lumânarea arde zi și noapte”, urmate de trei puncte, care apar în aproape fiecare scrisoare.

Fata stătea încremenită, ca și cum nu ar fi simțit nicio emoție, de parcă tot ce auzea nu se referea la ea. Avea impresia că auzea un glas, dar nu înțelegea cuvintele.

A stat așa o bună perioadă de timp, după care a cedat cu greu și a deschis ușa camerei sale. Înaintea Madonei, lumânarea strălucea cu o lumină pâlpâitoare.

Pe chipul celor doi bărbați a apărut un zâmbet.

– Fiți liniștită, – a spus în încheiere necunoscutul, – totul e verificat, scrisorile vor ajunge la destinatar.

* * *

Vreme îndelungată, ea nu și-a putut veni în fire, s-a sprijinit cu mâinile de perete și a alunecat, pe jumătate leșinată, pe jos. Tot ce se ascundea în adâncul sufletului ei a fost scos de oameni la vedere, a fost acoperit cu un zâmbet milos și superficial, comoara ei cea mai de preț, cea mai mare valoare a esenței existenței sale.

S-a așternut frigul, a înghețat și a șters orice urmă de gingășie de pe simțirile adânc ascunse de răceala și banalitatea lumii exterioare. De parcă o mână brutală ar fi smuls o floare delicată și ar fi aruncat-o pe stradă sub picioarele oamenilor indiferenți. Atunci lacrimile, ca niște perle, au izvorât din adâncul ființei ei cu o durere atât de puternică, încât părea că ar fi nimicit și ar fi tras în prăpastie orice atingea.

Acea putere a răpit visele fetei cu privire la fericire, la lume, la viață. Doar lumânarea pâlpâia cu o firavă rază de speranță...

Traducere din limba ucraineană de Jessica BILCEC

PORTRET ✂ PORTRET ✂ PORTRET ✂ PORTRET ✂ PORTRET ✂ PORTRET ✂ PORTRET

Se spune că în fiecare comunitate există oameni care, fără să-și dea seama, devin punți între lumi. În opinia mea, **Lesea Bajenova** este unul dintre ei, ea a adus cu sine durerea războiului, dar și lumina speranței. Prin poveștile sale, implicarea în activitățile culturale și prin prezența discretă, dar mereu activă, aceasta a devenit un chip drag și cunoscut în familia ucraineană din orașul de pe malul Begăi.

„Toate diamnatele și tot aurul din lume nu au nicio valoare, atunci când bombele explodează în jurul tău, iar oamenii cad secerați de gloanțe...”

Nu este un motto copiat dintr-o carte sau de pe o rețea de socializare, ci sunt cuvintele rostite, cu multă durere în suflet, de Lesea Bajenova din Ucraina, care a devenit o membră foarte dragă comunității noastre ucrainene din Timișoara. Iar voi, cititorii noștri dragi, cu siguranță ați cunoscut-o prin prisma articolelor semnate de ea sau, probabil, ați întâlnit-o la evenimentele organizate de Filiala Timiș a Uniunii Ucrainenilor din România atât la nivel județean, cât și național. Cum a ajuns în țara noastră și cum s-a integrat în comunitatea timișoreană veți descoperi în cele ce urmează:

Mihaela Bumbuc (M.B.): Lesea, cum este să trăiești departe de Ucraina?

Lesea Bajenova (L.B.): Este greu! Când am plecat, din casă am luat doar niște lucruri: câteva pungi cu porumb, pe care le-am pus în bagaj, câteva pături ca să ne putem încălzi atunci când stăteam în adăpost pentru că era iarnă, frig și umezeală. Asta a fost tot, și nu am mai revenit acasă. Ne-am ascuns în subsol două zile, două zile de teamă și nesiguranță. Uneori ieșeam afară, când nu ploua, dar, știi, când oamenii învață din ce direcție zboară rachetele sau dronele, unii se simt mai în siguranță într-o parte, alții se ascund în altă parte. Noi nu știam... nu știam de unde venea moartea, cine trage. Zburau avioane de vânătoare, însă nu știam dacă-s „ai noștri” sau nu.

A fost un coșmar!

M.B.: Care a fost cel mai greu moment pe care ți-l amintești din acele zile?

L.B.: Când am plecat spre casa părinților, pe drum am văzut tancuri oprite, cu țeava îndreptată spre șosea, nu știai ce se întâmplă, poate începea să se tragă, pentru că deja fuseseră atâția oameni împușcați. În clipa aceea am înțeles că tot ce am adunat o viață întreagă rămâne în urmă. Lucrurile materiale au devenit brusc fără valoare: aur, diamante, apartament, totul părea lipsit de importanță. Singurul lucru esențial era că am reușit să fugim, slavă Domnului, împreună cu copiii. E trist... am pierdut și peștii din acvariu, aveam un bazin mare, cu multe specii frumoase. I-am lăsat hrăniți, dar din cauza lipsei curentului și a oxigenului au murit. Îmi pare și acum rău pentru ei. Apartamentul în sine nu-mi lipsește atât de mult, cât îmi lipsește viața de dinainte: liniștea, ritmul cotidian, planurile pentru viitor, acea normalitate pe care am pierdut-o.

M.B.: Cum ai reușit să îți regăsești echilibrul după ce ai ajuns în România?

L.B.: Când am venit la Timișoara, nu m-am grăbit să-mi caut un loc de muncă. Am început să lucrez abia după jumătate de an, fiindcă la început eram convinsă că voi pleca mai departe. Am locuit o vreme la munte, în județul Caraș-Severin, dar când a venit momentul să înscriem copiii la școală, în special pe fiica mea, am decis să ne mutăm definitiv la Timișoara. Atunci am început să merg și la cursuri de limbă română. Am înțeles repede că, dacă vrei să muncești, trebuie să cunoști limba țării în care trăiești.

M.B.: Ai reușit să aprofundezi limba țării gazdă?

L.B.: Am învățat româna la cursuri, dar timpul a fost mereu o problemă. Când muncești mult, nu mai ai vreme să studiezi, cunosc cuvintele de bază și mă pot descurca în conversațiile de zi cu zi, chiar dacă mai greșesc. Dacă întâlnesc cuvinte mai complicate, e mai greu, dar înțeleg sensul și pot continua discuția.

M.B.: Să ne întoarcem la venirea ta în zona de vest a țării. Cum a fost parcursul vostru?

L.B.: Când am ajuns prima dată în România, am locuit la Muntele Mic, timp de șase luni. Eram o familie numeroasă: trei familii împreună, eu cu soțul și copiii, sora soțului cu copiii ei și o altă soră cu familia ei. La început am fost găzduiți de o familie din

„Toate diamnatele și tot aurul din lume nu au nicio valoare, atunci când bombele explodează în jurul tău, iar oamenii cad secerați de gloanțe...”

Timișoara, dar pentru că nu era loc suficient, ne-au trimis la munte, unde dețineau un hotel. Credeam că vom sta două săptămâni, dar perioada s-a prelungit. Îi ajutam la bucătărie, pregăteam mâncare, spălam vase, făceam curățenie, primeam turiști și apoi eliberam camerele. Nu am stat degeaba, am vrut să fim utili, să ajutăm și noi cu ce putem. În același timp, ne bucuram de natură, de plimbări pe munte. Trebuie să subliniez faptul că, a doua zi după sosirea noastră, familia respectivă ne-a trimis să ne înregistrăm la Centrul de Refugiați, special înființat pentru cei din Ucraina. Acolo am aflat și despre Uniunea Ucrainenilor din România. Pe 13 martie am ajuns în țară, iar pe 14 martie 2023 am pășit pentru prima dată la Uniune. Țin minte și acum emoția celui moment: am fost primiți cu sufletul deschis, iar când am auzit limba ucraineană, am simțit că respirăm din nou. În aceeași zi am primit sprijin, haine, alimente, tot ce era necesar. Plecaserăm din Ucraina doar cu ce aveam pe noi, iar grija cea mai mare erau copiii. Așa am început să ne apropiem de comunitatea etnică ucraineană. Coboram lunar din munți la Timișoara, iar când ne-am mutat definitiv, membrii Organizației locale Timișoara a Uniunii Ucrainenilor din România au devenit ca o a doua familie. Am mers împreună la activități, în excursii, chiar și la repetiții de cor, deși cântatul nu este profesia mea. Sigur că dorul de cei dragi rămâne mereu în suflet. Mama mea a venit mai târziu, dar sora și mulți alți membri ai familiei au rămas acolo. De aceea, pentru noi, fiecare eveniment organizat aici, fiecare activitate care păstrează limba maternă, tradițiile și cultura ucraineană este ca o gură de aer proaspăt. Ne liniștește sufletul și ne vindecă rănile, care pe zi ce trece se adâncesc tot mai mult, din cauza războiului și a dorului de casă.

M.B.: Am avut și avem în continuare colaborări foarte frumoase. Împreună cu familia ta, ați participat la manifestările culturale și la acțiunile pe care Organizația locală Timișoara, din cadrul Filialei Timiș a Uniunii Ucrainenilor din România, le-a organizat în decursul celor trei ani. Ai început să cânti în duet cu Iryna Kornienko, ai scris articole pentru publicațiile editate de UUR. Dacă ar fi să facem o retrospectivă a acestor ani, cum a fost pentru tine această perioadă?

L.B.: A fost o perioadă dificilă, dar colaborarea cu membrii Organizației locale din Timișoara, cu dumneavoastră, cu Liliana Țimbota, cu Sorin Șpilca și mulți alții a contat enorm. Pentru că atunci când stai zi și noapte și citești știri despre ce se întâmplă în Ucraina, când pentru tine fiecare zi înseamnă stres și îngrijorare pentru rudele tale, ai nevoie de sprijin. Mama mea era încă acolo și a venit la mine mai târziu. Sora, nepoții mei și mulți alți membri ai familiei sunt încă acolo. Când am ajuns la Casa de Cultură a

Ucrainenilor și au început să fie organizate evenimente, activități, întâlniri, și am văzut că acolo se susțin ucrainenii, limba ucraineană, tradițiile și portul popular, pentru noi a fost ca un suflu proaspăt, ca o gură de aer. Așa am reușit să ne mai distragem gândurile și să ne vindecăm, măcar parțial, rănile.

M.B.: Îți aduci aminte când ai început să cânti?

L.B.: Nici nu mai știu cum s-a întâmplat, dar la îndemnul dumneavoastră și cu susținerea necondiționată, mi s-a dat ocazia să cânt din suflet la spectacolele și festivalurile Uniunii. Chiar dacă nu sunt de profesie cântăreață, împreună cu Iryna am interpretat cântece ucrainene, pe care le repetam cu multă seriozitate. Îmi aduc aminte cum, după program, din timpul vostru prețios, ne asistați ore întregi la repetiții și ne încurajați de fiecare dată să evoluăm pe scenă. Totodată, am mai scris și articole pentru ziarele publicate de UUR, despre evenimentele la care participam. Cu riscul să mă repet, inițiativa a pornit tot din partea dumneavoastră, ca jurnalist cu experiență, care ne-ați îndrumat. Sunt foarte recunoscătoare că există o astfel de organizație a ucrainenilor în străinătate, unde poți primi alinare și odihnă pentru suflet. Vă mulțumesc pentru tot ce ați făcut și faceți pentru noi și, în mod special, vreau să adresez mulțumiri președintelui Uniunii Ucrainenilor din România, domnului deputat Nicolae-Miroslav Petrețchi, care încă de la începutul războiului ne-a susținut și a condamnat vehement agresiunea Rusiei împotriva poporului ucrainean. Și, nu în ultimul rând, doamnei președinte a Filialei UUR Timiș, Maria Szabo Condrei, pentru înscrierea copiilor la școală, colaborare și susținere.

M.B.: Unde ai găsit de lucru și cum te-ai adaptat la un nou început profesional?

L.B.: La început am lucrat într-o fabrică ce producea medicamente. Acum lucrez într-un restaurant, o meserie mai apropiată de sufletul meu, pentru că după liceu am terminat specializarea în gospodărie hotelieră. Prima mea profesie a fost de tehnician organizator în alimentația publică. Ulterior, am mers la universitate, unde am studiat managementul resurselor umane și utilizarea resurselor de muncă. În Ucraina am lucrat într-o companie financiară, însă aici a trebuit să schimb domeniul, pentru că trebuia să-mi câștig existența și să pun o pâine pe masă copiilor. Recunosc, nu mi-a fost ușor, în primul rând din cauza barierei lingvistice, iar apoi a diferențelor de mentalitate. Totuși, oamenii sunt oameni peste tot: fiecare are suflet, iar asta ne ajută să găsim puncte comune. Am încercat să mă integrez și să-i fac și pe ceilalți, fie ei români, ucraineni, moldoveni sau vietnamezi, să se simtă bine la locul de muncă.

M.B.: Ce crezi, ce vei face, rămâi în România sau te întorci în Ucraina?

L.B.: Din păcate, e o întrebare foarte dureroasă, pentru că iubesc foarte mult Ucraina! Încă din copilărie, tatăl și familia mi-au insuflat dragostea pentru pământul natal. La început, am trăit cu speranța că războiul se va termina curând și ne vom întoarce acasă. În fiecare zi, timp de un an și jumătate, am așteptat să se încheie totul și să ne reluăm viața. Acum, am pierdut puțin din acea speranță. Nu că nu aş mai spera deloc, încă sper! Am venit în România cu fiul meu, care era micuț, și cu fiica mea, care era puțin mai mare. Între timp au crescut. De peste trei ani suntem aici, ei merg la grădiniță și la școală, și-au făcut prieteni, au locuri preferate. Copiii mei aproape că au uitat viața de acolo. Băiatul meu, Timi, avea doar trei ani când am plecat, el păstrează doar frânturi de amintiri. Fiica mea mai mare, Lera, nu prea vrea acum să se întoarcă și îmi spune: „Vreau să merg să-mi văd rudele, mi-e dor, sunt îngrijorată pentru ce se întâmplă acolo, dar aici am prieteni, colegi de școală, aici vorbesc limba română și parcă aş vrea să-mi construiesc viitorul.” Nu știu unde ne vor duce pașii în viitor, însă din toată experiența trăită până acum am înțeles un adevăr simplu: toate briliantele, diamantele și tot aurul din lume nu valorează nimic, atunci când bombele explodează în jurul tău, iar oamenii cad secerați de gloanțe...

Și pentru că am ajuns la final, îi mulțumesc Lesei Bajenova pentru sinceritatea și deschiderea cu care ne-a împărtășit povestea sa. Prin curajul și implicarea ei, ea rămâne un exemplu de speranță și o voce care ne amintește că, dincolo de război, contează oamenii și sufletele lor.

Mihaela BUMBUC